Opgesteld door: Martine Gijsel
Vraagsteller: leerkracht basisschool
Geraadpleegde expert: Dr. A. Boland, Hogeschool iPabo
Referentie: Kennisrotonde. (2017). Wat zijn volgens de literatuur de (leerling)opbrengsten van werken met een weektaak in groep 2? (KR.132).

7 maart 2017

Vraag

Wat zijn volgens de literatuur de (leerling)opbrengsten van werken met een weektaak in groep 2?

Kort antwoord

Op verschillende basisscholen wordt gewerkt met zogenaamde dag- of weektaken bij kleuters. Een belangrijk doel hiervan is het aanleren van metacognitieve vaardigheden zoals plannen en zelfsturend leren. Er is echter geen wetenschappelijke literatuur bekend omtrent de effecten van het werken met een weektaak op de metacognitieve vaardigheden van kleuters. De beoogde doelen van de weektaak zijn legitiem, maar het is onduidelijk of de weektaak het meest voor de hand liggende middel is om deze doelen te bereiken.

Toelichting antwoord

De weektaak

Op verschillende basisscholen wordt gewerkt met zogenaamde dag- of weektaken. Dit systeem van taken bestond al in de negentiende eeuw en is door Helen Parkhurst met haar Dalton Plan verspreid op Nederlandse scholen (Berends & Wolthuis, 2014). Hoewel het werken met de taak in eerste instantie op Daltonscholen plaats vond, heeft de taak inmiddels ook zijn weg gevonden in het regulier basisonderwijs. De invulling van de taak varieert per school en per leeftijdsgroep. In de meest eenvoudige variant bestaat de taak uit een overzicht van vaak verplichte opdrachten die afkomstig zijn uit methodes. Kinderen kiezen vervolgens zelf de volgorde waarin ze deze taken willen uitvoeren. Na afloop wordt gereflecteerd op hoe de uitvoering van de taak is verlopen. Hoewel Parkhurst pas begon met de taken wanneer kinderen konden lezen en schrijven, is sinds de fusie van het kleuter- en het basisonderwijs het principe van de taak ook doorgevoerd naar de groepen 1 en 2. Zo is het idee van een taakbord tot stand gekomen, waarop de opdrachten met behulp van pictogrammen of symbolen kunnen worden weergegeven (Berends & Wolthuis, 2014). Vrijheid van inrichting en uitvoering van het werk vormen een belangrijk onderliggend principe.

Beoogde opbrengsten van de weektaak

Scholen streven verschillende doelen na met de weektaak. Een belangrijk doel is het aanleren van metacognitieve vaardigheden. Hieronder worden vaardigheden verstaan als plannen, ordenen, evalueren, reflecteren, en zelfsturend leren. In meer algemene termen wordt ontwikkeling van zelfstandigheid van leerlingen nagestreefd, het vergroten van het eigenaarschap van het leerproces en het verantwoordelijkheidsgevoel van leerlingen. Ook wordt in de praktijk het argument genoemd dat kinderen moeten leren dat ze soms iets moeten doen waar ze geen zin in hebben. Naast deze doelen, die met name op het pedagogische vlak liggen, kan het werken met de weektaak ook een organisatorisch doel dienen: in de tijd dat de leerlingen werken aan de weektaak, heeft de leerkracht tijd om kinderen met extra instructie- en begeleidingsbehoeften te ondersteunen.

Kleuters en planning van de weektaak

Kleuters willen zelfstandig zijn en eigen keuzes kunnen maken. Hun cognitieve vaardigheden laten een bepaalde mate van autonomie ook steeds meer toe (Hooijmaaijers, Stokhof, & Verhulst, 2016). Er zijn echter grote verschillen tussen kleuters in de mate van zelfsturing. Tussen de vier en vijf jaar ontwikkelen kinderen zich in de vaardigheid om voor korte tijd gericht met een activiteit bezig te zijn. De tijd waarin ze aandachtig kunnen werken, neemt toe tussen de leeftijd van vijf en zes jaar. Bij kinderen vanaf ongeveer zes jaar is de werkhouding zodanig ontwikkeld dat er gesproken kan worden van planmatig werken (Hooijmaaijers, Stokhof, & Verhulst, 2016).

Opbrengsten van planning met de weektaak

Er is geen wetenschappelijke literatuur bekend omtrent de effecten van het plannen van een weektaak bij kleuters. Planningsvaardigheid wordt doorgaans gemeten *tijdens* de uitvoering van bepaalde activiteiten. McCormack en Atance (2011) voerden een reviewstudie uit naar de planningsvaardigheden van jonge kinderen. Uit hun review blijkt dat de taken waarmee planningsvaardigheden van peuters en kleuters gemeten worden, in drie verschillende categorieën opgedeeld kunnen worden, namelijk (1) *tower tasks* (verplaatsen van gekleurde balletjes op torentjes), (2) *route planning* (de meest efficiënte route plannen in een supermarkt) en (3) '*real-world*' (bijvoorbeeld 'kun je een plan maken om boodschappen te gaan doen?'). Zij tonen met hun reviewstudie aan dat de ontwikkeling van planningsvaardigheid beschreven kan worden vanuit drie soorten cognitieve flexibiliteit, namelijk temporele representaties, de ontwikkeling van executieve functies en zelfprojectie.

Een kritische beschouwing

Dr. Annerieke Boland (persoonlijke communicatie, 7 februari, 2017), lector jonge kind aan Hogeschool iPabo is kritisch over de inzet van de weektaak bij kleuters. Zij geeft aan dat plannen voor een week geen realistisch doel is voor kleuters. Zij betoogt: "Plannen voor jonge kinderen wordt betekenisvol als het gaat om de tijd die heel nabij is. Maar dan moet er ook iets te plannen zijn, en niet alleen iets te 'kiezen', wat meestal het geval is bij een weektaak. Leren plannen kan heel goed in de context van de speelwerktijd. Vooraf bedenken wat je wilt gaan doen, wat je daarvoor nodig hebt en hoe je dat gaat doen is wel een manier om met jonge kinderen planningsvaardigheden te oefenen, omdat kinderen zich mentale representaties gaan vormen van iets wat ze gaan doen, terwijl ze het nog niet doen." Ook voor het beoogde doel zelfstandig werken is volgens Boland de weektaak niet het meest geëigende middel. "Wanneer kinderen spelen, is dat een en al oefening in zelfstandig werken. Kleuters zijn vaak veel zelfstandiger dan kinderen in groep 3, omdat ze gewend zijn dat ze hun eigen bezigheden hebben in de hoek waar ze spelen. Ze moeten veel zelf regelen daarvoor." Ook het argument dat kinderen moeten leren dat ze soms iets moeten doen waar ze geen zin in hebben snijdt volgens Boland geen hout: "Kleuters maken tijdens de dag regelmatig mee dat ze iets moeten wat ze minder leuk vinden. Kinderen op jonge leeftijd aanleren dat ze iets moeten doen omdat de leerkracht dat voor ze heeft bedacht, geeft een boodschap af dat leren op school iets is dat je doet voor de leerkracht. Het zet in op extrinsieke motivatie en niet op intrinsieke motivatie. Als dat een 'opbrengst' zou zijn van werken met een weekplanning, is dat in mijn ogen pedagogisch gezien onwenselijk".

Conclusie

In de wetenschappelijke literatuur zijn geen onderzoeksresultaten bekend van het werken met een weektaak bij kleuters. De beoogde doelen van de weektaak zijn legitiem, maar het is onduidelijk of de weektaak het meest voor de hand liggende middel is om deze doelen te bereiken.

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL

Geraadpleegde bronnen

- Berends, R., & Wolthuis, H. (2014). *Focus op Dalton*. Deventer: Saxion Dalton University Press.
- Boland, A. (persoonlijke communicatie).
- Hooijmaaijers, T., Stokhof, T., & Verhulst, F. (2016). *Ontwikkelingspsychologie voor leerkrachten basisonderwijs*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- McCormack, T., & Atance, C. M. (2011). Planning in young children: A review and synthesis. *Developmental Review, 32*, 1-31.

Onderwijssector

VVE, basisonderwijs

Trefwoorden

kleuters, plannen, weektaak

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL